

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Αναδυόμενες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, ενίσχυση της ψηφιακής διακυβέρνησης και άλλες διατάξεις»

I. Γενικές Παρατηρήσεις

A. Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως το επεξεργάστηκε η Διαρκής Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, διαρθρώνεται σε έξι Μέρη (Α΄-ΣΤ΄) και αποτελείται από ενενήντα έξι (96) άρθρα, συμπεριλαμβανομένου του ακροτελεύτιου άρθρου, που ορίζει τον χρόνο έναρξης ισχύος του νόμου.

Με το νομοσχέδιο θεσπίζεται το νομοθετικό πλαίσιο για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της τεχνολογίας τεχνητής νοημοσύνης από φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της δημόσιας διοίκησης έναντι απειλών στον κυβερνοχώρο, την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι τεχνολογίες του «Διαδικτύου των Πραγμάτων», των Συστημάτων Μη Επανδρωμένων Αεροσκαφών, του κατανεμημένου καθολικού και της τρισδιάστατης εκτύπωσης, για τον εμπλουτισμό των δράσεων που εντάσσονται στο Εθνικό Πρόγραμμα Απλούστευσης Διαδικασιών, καθώς και για την περαιτέρω ενίσχυση του ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας.

Το Μέρος Α΄ (άρθρα 1-27) έχει τον τίτλο «Ψηφιακή αναβάθμιση της Δημόσιας Διοίκησης» και αποτελείται από τρία Κεφάλαια (Α-Γ΄).

Στο Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 1-2) ορίζεται ο σκοπός και το αντικείμενο του παρόντος Μέρους.

Το Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 3-14) περιλαμβάνει ρυθμίσεις για την ανάπτυξη

2

της τεχνητής νοημοσύνης. Ειδικότερα, αποσαφηνίζεται ότι οι εν θέματι διατάξεις δεν θίγουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις ρυθμίσεις των κανόνων του εθνικού δικαίου και του δικαίου της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 3), θεσπίζονται γενικές ρυθμίσεις για τη δυνατότητα χρήσης, εφόσον ορίζεται ειδικά στον νόμο, συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης από φορείς του δημόσιου τομέα για τη διαδικασία λήψης ή την υποστήριξη της διαδικασίας λήψης απόφασης ή έκδοση πράξης, που επηρεάζουν τα δικαιώματα φυσικών ή νομικών προσώπων (άρθρο 4), θεσπίζεται σχετική υποχρέωση εκπόνησης αλγοριθμικής εκτίμησης αντικτύπου, λαμβανομένων υπόψιν, ιδίως, του επιδιωκόμενου σκοπού, των δυνατοτήτων, τεχνικών χαρακτηριστικών και παραμέτρων λειτουργίας του συστήματος, της φύσης των αποφάσεων, των κατηγοριών δεδομένων, των ενδεχόμενων κινδύνων για τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τα έννομα συμφέροντα των προσώπων που αφορά ή επηρεάζει η λήψη της εκάστοτε απόφασης, καθώς και του προσδοκώμενου οφέλους σε συνάρτηση με τους κινδύνους και τις επιπτώσεις σε ομάδες ή κατηγορίες του πληθυσμού (άρθρο 5), καθορίζεται πλαίσιο υποχρεωτικής δημόσιας παροχής πληροφοριών σχετικά με τη λειτουργία των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης και των παραμέτρων λήψης των αποφάσεων ή έκδοσης των πράξεων (άρθρο 6), θεσπίζονται υποχρεώσεις για τους αναδόχους των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης κατά τη διαδικασία ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων (άρθρο 7), καθορίζεται υποχρέωση των φορέων του δημόσιου τομέα να τηρούν μητρώο των συστημάτων που χρησιμοποιούν (άρθρο 8), υποχρέωση για επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα να παρέχουν ενημέρωση τους εργαζομένους για τη χρήση τεχνητής νοημοσύνης στα ζητήματα του εργασιακού τομέα (άρθρο 9), να τηρούν μητρώο των σχετικών συστημάτων και να καταρτίζουν πολιτική δεοντολογικής χρήσης δεδομένων (άρθρο 10), συνιστάται Συντονιστική Επιτροπή για την τεχνητή νοημοσύνη (άρθρα 11-12) και Επιτροπή Εποπτείας της Εθνικής Στρατηγικής για την ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης (άρθρο 13), καθορίζεται η σύνθεση και οι αρμοδιότητες των ανωτέρω Επιτροπών, και συνιστάται Παρατηρητήριο τεχνητής νοημοσύνης (άρθρο 14).

Το Κεφάλαιο Γ΄ (άρθρα 15-27) περιλαμβάνει ρυθμίσεις για την ασφάλεια πληροφοριών και δικτύων και για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ειδικότερα, ορίζεται εθνική αρχή πιστοποίησης κυβερνοασφάλειας, κατ' εφαρμογήν του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/881 (άρθρο 15), θεσπίζεται Παρατηρητήριο Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών και ορίζεται η οργανωτική διάρθρωση και οι αρμοδιότητές του (άρθρο 16), ορίζεται εθνικό κέντρο συντονισμού, κατ' εφαρμογήν του Κανονισμού 2021/887/ΕΕ (άρθρο 17), θεσπί-

ζεται, για κάθε φορέα της Κεντρικής Κυβέρνησης, Υπεύθυνος Ασφάλειας Συστημάτων Πληροφορικών και Επικοινωνιών (άρθρο 18) και ορίζονται τα καθήκοντά του (άρθρο 19) -μεταξύ αυτών η μέριμνα για την κατάρτιση και τήρηση σχεδίου ανάλυσης κινδύνου, με συγκεκριμένο ελάχιστο περιεχόμενο (άρθρο 20)- ορίζονται τα κριτήρια χαρακτηρισμού μίας ψηφιακής υποδομής, συστήματος ή υποσυστήματος ή υπηρεσίας ενός φορέα της Κεντρικής Κυβέρνησης ως κρίσιμης (άρθρο 21), με αντίστοιχη υποχρέωση του φορέα να ορίζει Συντονιστή Ασφαλείας (άρθρο 22), θεσπίζεται πρόγραμμα πρακτικής άσκησης και κατάρτισης στον τομέα της κυβερνοασφάλειας (άρθρο 23), ειδικές ρυθμίσεις για την ασφάλεια δικτύων και υπηρεσιών στον τομέα των τηλεπικοινωνιών (άρθρο 24), συνιστάται ηλεκτρονικό μητρώο υπευθύνων προστασίας δεδομένων (άρθρο 25) και Επιτροπή υπευθύνων προστασίας δεδομένων, και ορίζονται οι αρμοδιότητές της (άρθρα 26-27).

Το Μέρος Β΄ (άρθρα 28-57) έχει τον τίτλο «Αξιοποίηση προηγμένων τεχνολογιών» και αποτελείται από έξι Κεφάλαια (Α΄-ΣΤ΄).

Στο Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 28-29) ορίζεται ο σκοπός και το αντικείμενο του εν λόγω Μέρους.

Στο Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 31-32) ορίζεται το πεδίο εφαρμογής των σχετικών ρυθμίσεων και δίνονται οι αναγκαίοι ορισμοί των εννοιών που αναφέρονται στις οικείες διατάξεις.

Στο Κεφάλαιο Γ΄ (άρθρα 32-42) θεσπίζονται μέτρα κυβερνοασφάλειας των συσκευών τεχνολογίας του Διαδικτύου των Πραγμάτων (ΔτΠ), καθορίζεται το ελάχιστο περιεχόμενο της δήλωσης συμμόρφωσης του κατασκευαστή, καθώς και των εισαγωγέων και διανομέων τέτοιων συσκευών, που προορίζονται για διάθεση στους φορείς εκμετάλλευσης ΔτΠ (άρθρα 32-34), θεσπίζονται υποχρεώσεις των φορέων εκμετάλλευσης ΔτΠ -μεταξύ άλλων, για τον ορισμό Υπευθύνου Ασφαλείας ΔτΠ και την ενημέρωση των εμπλεκόμενων προσώπων ή των αρμόδιων φορέων, σε περίπτωση κινδύνου που συνδέεται με τη χρήση συσκευής- (άρθρο 35), καθορίζονται οι αρμοδιότητες της Εθνικής Αρχής Κυβερνοασφάλειας (άρθρο 36), ρυθμίζεται η περίπτωση συσκευής η οποία, ενώ διαθέτει τις απαιτούμενες προδιαγραφές ασφαλείας, παρουσιάζει κίνδυνο για την ασφαλή λειτουργία της ή την ασφάλεια των συστημάτων δικτύου και πληροφοριών του οικείου φορέα (άρθρο 37), θεσπίζεται υποχρέωση τήρησης μητρώου διασυνδεδεμένων συσκευών από κάθε φορέα που τις χρησιμοποιεί (άρθρο 38), υποχρέωση του κατασκευαστή να διαθέτει διαδικασία διαχείρισης συμβάντων ή άλλων ευπαθειών λόγω διατάραξης λειτουργίας συσκευής και του σχετικού δυναμικού αντικτύπου (άρθρο 39), υποχρέωση των φορέων εκμετάλλευσης για πλήρη ενημέρωση των χρηστών ως προς την ασφαλή εγκατάσταση, παραμετροποίηση και λειτουργία

4

για κάθε συσκευής (άρθρο 40), υποχρέωση προς εκτίμηση του αντικτύπου των σχεδιαζόμενων πράξεων επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σχετικών με τη λειτουργία των συσκευών (άρθρο 41), καθώς και πλαίσιο διοικητικών κυρώσεων, λόγω μη συμμόρφωσης του φορέα εκμετάλλευσης προς τις προαναφερθείσες υποχρεώσεις (άρθρο 42).

Το Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 43-46) περιλαμβάνει ρυθμίσεις σχετικά με τη χρήση συστημάτων μη Επανδρωμένων Αεροσκαφών για την παροχή ταχυδρομικών υπηρεσιών, με αντίστοιχες τροποποιήσεις της υφιστάμενης νομοθεσίας για τα σχετικά ζητήματα.

Το Κεφάλαιο Ε' (άρθρα 47-52) περιλαμβάνει ρυθμίσεις για εφαρμογές τεχνολογίας κατανεμημένου καθολικού (Τ.Κ.Κ.). Ειδικότερα, θεσπίζεται δυνατότητα πραγματοποίησης εγγραφών δεδομένων ή άλλων συναλλαγών με τη χρήση αλυσίδας συστοιχιών («blockchain»), με παραπομπή στον Αστικό Κώδικα (ΑΚ) για περιπτώσεις ακυρότητας ή ακυρωσίας των σχετικών συμβάσεων (άρθρο 47), ρυθμίζονται ζητήματα απόδειξης στο πλαίσιο της χρήσης αλυσίδας συστοιχιών ή άλλης Τ.Κ.Κ. (άρθρο 48), θεσπίζονται ρυθμίσεις για την τυπική ισχύ, το ουσιαστικό περιεχόμενο και την αποδεικτική δύναμη των «έξυπνων συμβολαίων», με παραπομπή σε διατάξεις του ΑΚ (άρθρα 49-51), και ρυθμίζεται η δυνατότητα αξιοποίησης τεχνολογιών κατανεμημένου καθολικού για την τήρηση Ενιαίου Μητρώου Ανελκυστήρων (άρθρο 52).

Στο Κεφάλαιο ΣΤ' (άρθρα 53-57) περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για τη διαδικασία τρισδιάστατης εκτύπωσης. Συγκεκριμένα, ορίζεται η εφαρμογή ρυθμίσεων για την πνευματική ιδιοκτησία επί ψηφιακών αρχείων σχεδιασμού με τη βοήθεια ηλεκτρονικού υπολογιστή και επί τρισδιάστατων εκτυπωτών ή σαρωτών (άρθρο 53), θεσπίζεται πλαίσιο προστασίας του δημιουργού ή του δικαιούχου επί αγαθών σχετικά με την τρισδιάστατη εκτύπωση, σε περίπτωση «φιλοξενίας», διαμοιρασμού ή χρήσης αυτών των αγαθών μέσω επιγραμμικών πλατφορμών διαμοιρασμού (άρθρο 54), θεσπίζονται οι υποχρεώσεις παρόχων επιγραμμικών πλατφορμών, όταν θίγεται το δικαίωμα του νόμιμου δικαιούχου (άρθρο 55), ορίζονται οι περιπτώσεις επιτρεπτής χρήσης ή αναπαραγωγής ψηφιακού μοντέλου ή αρχείου που σχετίζεται με τη διαδικασία της τρισδιάστατης εκτύπωσης (άρθρο 56), και καθορίζεται η ευθύνη των εμπλεκόμενων προσώπων, με τον χαρακτηρισμό κάθε σταδίου της υπό ρύθμιση τρισδιάστατης εκτύπωσης ως αγαθού υπαγόμενου στις διατάξεις του νόμου περί προστασίας του καταναλωτή (άρθρο 57).

Το Μέρος Γ' (άρθρα 58-92), υπό τον τίτλο «Ρυθμίσεις για την Εθνική Πολιτική Διοικητικών Διαδικασιών και το Εθνικό Πρόγραμμα Απλούστευσης Διαδικασιών (Ε.Π.Α.Δ.)», διαρθρώνεται σε οκτώ Κεφάλαια (Α'-Η').

Διά του Κεφαλαίου Α' (άρθρα 58-59) ορίζεται ο σκοπός και το αντικείμενο

του εν θέματι μέρους του νομοσχεδίου σχετικά με το Εθνικό Πρόγραμμα Απλούστευσης Διαδικασιών (Ε.Π.Α.Δ.), με τη δημιουργία Εθνικής Πολιτικής Διοικητικών Διαδικασιών (Ε.Π.Δ.Δ.) (άρθρο 58), και με τη θεσμοθέτηση νέων ψηφιακών υπηρεσιών και οργανωτικών δομών του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, των εποπτευόμενων φορέων αυτού και της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ.Τ.) (άρθρο 59).

Διά του Κεφαλαίου Β΄ (άρθρα 60-70) ρυθμίζονται ζητήματα διοικητικών διαδικασιών. Μεταξύ άλλων, αφενός, καταργείται, στις 01.01.2023, η υποχρέωση, των Δήμων και των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, τήρησης και ενημέρωσης των βιβλίων Μητρώων Αρρένων, καθώς και σύνταξης των στρατολογικών πινάκων, ελέγχου, έκδοσης και επικύρωσης των αποφάσεων επί των άνω πινάκων, από τον αρμόδιο ανά περίπτωση φορέα, και, αφετέρου, καθορίζεται ότι, τα απαραίτητα για τη Στρατολογία στοιχεία των στρατεύσιμων διατίθενται από το πληροφοριακό σύστημα «Μητρώο Πολιτών» του Υπουργείου Εσωτερικών, μέσω διαλειτουργικότητας (άρθρο 60). Ακολούθως, παρέχεται η δυνατότητα στη Διεύθυνση Νομικού Σώματος του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας να λαμβάνει, μέσω του ως άνω πληροφοριακού συστήματος, στατιστικά στοιχεία για τους «εν ζωή» Έλληνες άρρενες πολίτες, ηλικίας μέχρι δεκαέξι (16) ετών (άρθρο 61). Επίσης, ορίζεται ότι, από 01.01.2023, με απόφαση του οικείου Δημάρχου διενεργείται οποιαδήποτε μεταβολή, διόρθωση, συμπλήρωση ή διαγραφή στα στοιχεία αρρένων των οικείων δημοτολογίων (άρθρο 62). Ακολούθως, ορίζονται εκ νέου οι υποχρεοί να δηλώσουν τις μεταβολές των στοιχείων ληξιαρχικών πράξεων, εφόσον γίνεται χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.), κατά τα ειδικότερον οριζόμενα (άρθρο 63). Καθορίζεται η δυνατότητα υποβολής αίτησης χορήγησης επιδόματος λοχείας ταυτοχρόνως με την υποβολή της ψηφιακής δήλωσης γέννησης τέκνου των ασφαλισμένων στον e-Ε.Φ.Κ.Α. και εισάγεται εξουσιοδοτική διάταξη, προκειμένου, με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Εσωτερικών και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, να ρυθμίζονται τα ειδικότερα ζητήματα σχετικά με την εφαρμογή της ως άνω διάταξης (άρθρο 64). Περαιτέρω, θεσπίζεται «ενιαίο πιστοποιητικό κληρονομίας», με χρονική διάρκεια ισχύος έξι (6) μηνών, από την, κατά τα ειδικότερον οριζόμενα, έκδοσή του, το οποίο περιλαμβάνει τα πιστοποιητικά περί αποποίησης ή μη αποποίησης κληρονομίας που εκδίδονται από το Ειρηνοδικείο ή το Πρωτοδικείο, περί δημοσίευσης ή μη δημοσίευσης διαθήκης, αντιστοίχως, περί προσβολής - αμφισβήτησης ή μη προσβολής ή αμφισβήτησης κληρονομικού δικαιώματος που εκδίδονται από το Πρωτοδικείο και περί αναγγελίας ή μη κληρονομικού δικαιώματος που εκδίδεται από Ειρηνοδικείο (άρθρο 65). Εν συνεχεία, τροποποιούνται οι

αρμοδιότητες της Δημοτικής Αστυνομίας, προκειμένου να συμπεριληφθεί σε αυτές η κατ' οίκον βεβαίωση του γνησίου υπογραφής από τα όργανά της, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις (άρθρο 66). Μεταξύ άλλων, ορίζεται, αφενός, το πλαίσιο σχεδιασμού και εφαρμογής της Εθνικής Πολιτικής Διοικητικών Διαδικασιών (Ε.Π.Δ.Δ.), και, αφετέρου, ότι αυτή τελεί υπό την εποπτεία, τον συντονισμό και τη διαχείριση του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης (άρθρο 67). Ρυθμίζεται εκ νέου, μεταξύ άλλων, η δημιουργία και οι βασικοί στόχοι του Εθνικού Μητρώου Διοικητικών Διαδικασιών (Ε.Μ.Δ.Δ.) «Μίτος» (ως εθνικού αποθετηρίου των διοικητικών διαδικασιών του Δημοσίου), ο τρόπος καταχώρισης των διαδικασιών σε αυτό, οι αρμόδιες υπηρεσίες καταχώρισης, επικαιροποίησης και διαγραφής των άνω διαδικασιών, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα, καθώς και οι συνέπειες από την παράλειψη τήρησης της υποχρέωσης καταχώρισης (άρθρο 68). Θεσπίζεται εκ νέου ο τρόπος υλοποίησης του «Εθνικού Προγράμματος Απλούστευσης Διαδικασιών», μεταξύ άλλων, για τον συντονισμό, τον σχεδιασμό και την ανάληψη δράσεων απλούστευσης των διοικητικών διαδικασιών, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στην προτεινόμενη διάταξη (άρθρο 69). Περαιτέρω, ορίζεται εκ νέου η προθεσμία δημοσίευσης της ετήσιας έκθεσης του Παρατηρητηρίου Γραφειοκρατίας και τα θέματα στα οποία αφορά σχετικά με την υλοποίηση δράσεων της πολιτικής για τις διοικητικές διαδικασίες, μεταξύ δε άλλων, και ως προς τις υποστηρικτικές αρμοδιότητες του Παρατηρητηρίου για το Ε.Μ.Δ.Δ. «Μίτος», το Ε.Π.Δ.Δ. και τον αρμόδιο Υπουργό (άρθρο 70).

Διά του Κεφαλαίου Γ' (άρθρα 71-75) τίθενται ρυθμίσεις αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων. Μεταξύ άλλων, μετονομάζεται το Εθνικό Μητρώο Επικοινωνίας Πολιτών σε Εθνικό Μητρώο Επικοινωνίας (Ε.Μ.Επ.), ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι διευρύνεται ο τρόπος καταχώρισης στοιχείων σε αυτό και μέσω των Προξενικών Αρχών, και παρέχεται η απαραίτητη εξουσιοδότηση προς τους Υπουργούς Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Εξωτερικών, προκειμένου να εξειδικεύεται η διαδικασία (άρθρο 71). Εν συνεχεία, στο πλαίσιο της λειτουργίας της υφιστάμενης Εθνικής Αρχής «ΡΕΡΡΟΛ», παρέχεται εξουσιοδότηση, προκειμένου, με κοινή απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, να ρυθμίζεται κάθε ειδικότερο ζήτημα και λεπτομέρεια σχετική με τη διαδικασία πιστοποίησης (δικαιολογητικά και τεχνική τεκμηρίωση) παρόχων «ΡΕΡΡΟΛ» (άρθρο 72). Ορίζεται εκ νέου παράταση του χρονικού διαστήματος καταβολής του ανταλλάγματος στους παρόχους τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών στο πλαίσιο του έργου «ΣΥΖΕΥΞΙΣ Ι», για το χρονικό διάστημα από 05.04.2022 έως και 05.04.2023 (άρθρο 73). Περαιτέρω, θεσπίζεται παράταση έως 31.12.2022, αφενός της υποχρέωσης εκπόνησης μελέτης

για την ταξινόμηση των δεδομένων (data classification) των πληροφοριακών συστημάτων των φορέων του δημοσίου τομέα, και αφετέρου, της προθεσμίας εκπόνησης μελέτης για την ταξινόμηση των άνω δεδομένων που αποθηκεύονται στο Κυβερνητικό Νέφος Δημόσιου Τομέα (G-Cloud) ή στο Κυβερνητικό Νέφος Τομέα Έρευνας και Εκπαίδευσης (RE-Cloud) ή στο Κυβερνητικό Νέφος Τομέα Υγείας (H-Cloud) (άρθρο 74). Τέλος, προβλέπεται διαδικασία μέσω της οποίας έκαστος φορέας διαχείρισης των κυβερνητικών νεφών των παρ. 1 έως 3 του άρθρου 87 του ν. 4727/2020 (Α΄ 184) δύναται να παραχωρεί υποδομές υπολογιστικού νέφους (cloud) σε άλλον φορέα διαχείρισης, καθώς και, ως συνέπεια της μεταφορά αυτής, υποχρέωση διαχείρισής τους από τον αιτούντα φορέα (άρθρο 75).

Διά του Κεφαλαίου Δ΄ (άρθρα 76-81) τίθενται ρυθμίσεις αρμοδιότητας Γενικής Γραμματείας Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστευσης Διαδικασιών. Μεταξύ άλλων, θεσπίζεται η δυνατότητα επίκλησης από τους ιδιώτες και τους φορείς του Δημοσίου Τομέα, κατά τις συναλλαγές τους, του μοναδικού αναγνωριστικού αριθμού των εγγράφων που έχουν εκδοθεί μέσω της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης για την αυτεπάγγελτη αναζήτησή τους (άρθρο 76), τίθεται εκ νέου, αφενός, ο ορισμός για τις «[ε]φαρμογές για φορητές συσκευές» της παρ. 2 του άρθρου 38 του ν. 4727/2020, το οποίο ενσωμάτωσε στο εθνικό δίκαιο το άρθρο 3 της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 (άρθρο 77), και, αφετέρου, το τεκμήριο συμμόρφωσης της παρ. 3 του άρθρου 41 του ν. 4727/2020 σχετικά με τη δυνατότητα παρέκκλισης από τις απαιτήσεις προσβασιμότητας (άρθρο 78). Περαιτέρω, ορίζεται εκ νέου το «Μητρώο Δημοσίων Ιστοτόπων και Εφαρμογών» (ΜΗ.Δ.ΙΣ.ΕΦ.), το οποίο τηρείται στη Γενική Γραμματεία Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστευσης Διαδικασιών του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, και συνιστά τμήμα του, επίσης εκ νέου οριζόμενου, Μητρώου Δικτυακών Τόπων και Εφαρμογών για φορητές συσκευές του άρθρου 91 του ν. 4727/2020 (άρθρα 79-80). Τέλος, παρέχεται εξουσιοδότηση στον Υπουργό Ψηφιακής Διακυβέρνησης, προκειμένου, με απόφασή του, αφενός, να καθορίζονται τα ειδικότερα ζητήματα λειτουργίας (όροι και προϋποθέσεις) και οργάνωσης του Εθνικού Μητρώου Διοικητικών Διαδικασιών «Μίτος», καθώς επίσης και «οι πρόσθετες αρμοδιότητες που ανατίθενται στις αρχές θεσμοθέτησης και τις αρχές εφαρμογής και κάθε άλλο σχετικό ζήτημα που αφορά» στο εν θέματι μητρώο, και, αφετέρου, να καθορίζεται η διαδικασία εγγραφής, συντήρησης και επικαιροποίησης των δικτυακών τόπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές στο Μητρώο Δικτυακών Τόπων και Εφαρμογών για φορητές συσκευές, καθώς και η διασύνδεσή του με άλλα Μητρώα του Δημοσίου Τομέα (άρθρο 81).

Διά του Κεφαλαίου Ε΄ (άρθρα 82-84) τίθενται ρυθμίσεις για τις τηλεπικοινωνι-

ωνίες, επέρχονται τροποποιήσεις στην εποπτεία και τον έλεγχο των ταχυδρομικών υπηρεσιών, μέσω του ορισμού της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ.Τ.) ως υπευθύνου για τη διαχείριση και τη λειτουργία του συστήματος επιφυλακής, ενεργού και ετοιμότητας, κατά τα ειδικότερον προβλεπόμενα (άρθρο 82), και παρέχεται η δυνατότητα καθορισμού μετακίνησης εκτός έδρας του Προέδρου της Ε.Ε.Τ.Τ., έως ενενήντα (90) ημέρες κατ' έτος για τα έτη 2022, 2023 και 2024, πέραν των ορίων των παρ. 1 και 2 του άρθρου 3 της υποπαρ. Δ.9 της παρ. Δ άρθρου 2 του ν. 4336/2015 (άρθρο 83). Τέλος, ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με την Κυβερνητική Υπηρεσία «Public Regulated Service» (PRS), της απόφασης 1104/2011/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Οκτωβρίου 2011 (άρθρο 84).

Διά του Κεφαλαίου ΣΤ' (άρθρα 85-86) τίθενται ρυθμίσεις σχετικά με τους εποπτευόμενους φορείς του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, ορίζονται, μεταξύ άλλων, εκ νέου, ο σκοπός, οι αρμοδιότητες και οι τρόποι χρηματοδότησης της ανώνυμης εταιρείας «Εθνικό Δίκτυο Υποδομών, Τεχνολογίας και Έρευνας Α.Ε.» (άρθρο 85), επέρχεται απαραίτητη νομοτεχνική βελτίωση σχετικά με την αναφορά της επωνυμίας της άνω Α.Ε. στην υποπερ. 1 της περ. Β του άρθρου 13Α του ν. 4310/2014 (Α' 258) και ορίζονται εκ νέου οι τεχνολογικοί φορείς στους οποίους τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις του ανωτέρω νόμου, προκειμένου να συμπεριληφθεί σε αυτούς και η εταιρεία «Κοινωνία της Πληροφορίας Μονοπρόσωπη Α.Ε.» (άρθρο 86).

Διά του Κεφαλαίου Ζ' (άρθρα 87-89), θεσπίζεται, μεταξύ άλλων, αφενός, «Εθνική Συμμαχία για τις Ψηφιακές Δεξιότητες και την Απασχόληση», η οποία υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστευσης Διαδικασιών του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, καθορίζονται η αποστολή και οι αρμοδιότητές της, κατά τα ειδικότερον οριζόμενα, και προσδιορίζεται αυτή ως μέλος της «Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για τις Ψηφιακές Δεξιότητες και την Απασχόληση» (άρθρο 87), και, αφετέρου, θεσπίζεται πενταμελές όργανο συντονισμού της, ο τρόπος συγκρότησής του και οι αρμοδιότητές του (άρθρο 88). Τέλος, καθορίζονται οι προϋποθέσεις κτήσης της ιδιότητας του μέλους της Εθνικής Συμμαχίας για τις Ψηφιακές Δεξιότητες και την Απασχόληση, καθώς και αποχώρησής του από αυτή (άρθρο 89).

Διά του Κεφαλαίου Η' (άρθρα 90-92) θεσπίζεται η χρήση ψηφιοποιημένης ιδιόχειρης υπογραφής, «που [τίθεται] επί κάθε είδους εγγράφου με το οποίο πραγματοποιείται συναλλαγή εντός καταστήματος πιστωτικού ή χρηματοδοτικού ιδρύματος», και παρέχεται εξουσιοδότηση, προκειμένου, με κοινή απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης και του κατά περίπτωση

αρμόδιου Υπουργού, η χρήση ψηφιοποιημένης ιδιόχειρης υπογραφής να επεκτείνεται στις συναλλαγές με λοιπούς φορείς του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα (άρθρο 90). Ακολούθως, τίθεται εξουσιοδοτική διάταξη, προκειμένου, με κοινή απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης και του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, να προστίθεται ή να εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής του Μέρους Α΄ του ν. 4727/2020 ή επιμέρους διατάξεών του η Τράπεζα της Ελλάδος (άρθρο 91). Τέλος, τίθεται, εκ νέου, νομοθετική εξουσιοδότηση, προκειμένου, με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του ν.π.δ.δ. «Ελληνικό Κτηματολόγιο», να παραταθεί η «διάρκεια των συμβάσεων μίσθωσης έργου που συνήφθησαν σύμφωνα με την παρ. 13 του άρθρου 37 του ν. 4512/2018 (Α΄ 5) και λήγουν μεταξύ 1ης.7.2022 και 30ής.9.2022», «από τη λήξη τους έως την 30ή.11.2022» (άρθρο 92).

Με το Μέρος Δ΄ (άρθρο 93), υπό τον τίτλο «Εξουσιοδοτικές διατάξεις», τίθενται εξουσιοδοτικές διατάξεις.

Με το Μέρος Ε΄ (άρθρα 94-95), υπό τον τίτλο «Τελικές, Μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις», τίθενται οι μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις.

Με το Μέρος ΣΤ΄ (άρθρο 96), υπό τον τίτλο «Έναρξη ισχύος», ορίζεται η έναρξη ισχύος του νόμου, κατά τα ειδικότερον οριζόμενα.

Β. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση επί του Μέρους Α΄ του νομοσχεδίου, με το παρόν, μεταξύ άλλων, επιχειρείται «η θέσπιση των απαραίτητων δικλ[ι]δων ασφαλείας, προκειμένου οι φορείς του δημοσίου τομέα να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν τα οφέλη των τεχνολογιών Τεχνητής Νοημοσύνης (TN) και ιδίως τα οφέλη από τη χρήση συστημάτων αλγοριθμικής λήψης αποφάσεων, μέσω της διαμόρφωσης ενός πλαισίου διαφανούς ενημέρωσης και προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων που επηρεάζονται από τη χρήση των ανωτέρω συστημάτων. Περαιτέρω, εισάγονται ρυθμίσεις με τις οποίες διασφαλίζεται ότι οι τεχνολογίες τεχνητής νοημοσύνης δεν πρόκειται να επιφέρουν ανεπιθύμητες συνέπειες δεοντολογικής φύσεως στον εργασιακό τομέα και αθέμιτες παρεμβάσεις σε θεμελιώδη δικαιώματα των εργαζομένων (...).».

Στις 25-4-2018, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε στρατηγική για την τεχνητή νοημοσύνη [COM (2018) 237], και το Συμβούλιο συμφώνησε με τα κράτη μέλη επί συντονισμένου σχεδίου για την ευθυγράμμιση επί της στρατηγικής [COM (2018) 795]. Εν συνεχεία, ομάδα εμπειρογνομόνων δημοσίευσε κατευθυντήριες γραμμές ως προς την αξιοπιστία της τεχνητής νοημοσύνης: ανθρώπινη παρέμβαση και εποπτεία, τεχνική στιβαρότητα και ασφάλεια, ιδιωτική ζωή και διακυβέρνηση των δεδομένων, διαφάνεια, πολυμορφία, απαγόρευση των διακρίσεων και δικαιοσύνη, κοινωνική και περιβαλλο-

ντική «ευημερία» και Λογοδοσία [βλ. ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COM (2019) 168].

Επίσης, η Επιτροπή δημοσίευσε, την από 19-2-2020, «Λευκή Βίβλο για την Τεχνητή Νοημοσύνη - Η ευρωπαϊκή προσέγγιση της αριστείας και της εμπιστοσύνης» [COM (2020) 65 final], με σκοπό την προώθηση της αποδοχής της τεχνητής νοημοσύνης και την αντιμετώπιση των κινδύνων που συνδέονται με ορισμένες χρήσεις της, ως συνόλου τεχνολογιών που συνδυάζουν δεδομένα, αλγόριθμους και υπολογιστική ισχύ. Στο εν λόγω κείμενο επισημαίνονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Η χρήση της TN μπορεί να επηρεάσει τις αξίες στις οποίες βασίζεται η ΕΕ και να οδηγήσει σε παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων (...). Οι κίνδυνοι αυτοί θα μπορούσαν να προκύψουν από αδυναμίες στον συνολικό σχεδιασμό των συστημάτων TN (μεταξύ άλλων όσον αφορά την ανθρώπινη εποπτεία) ή από τη χρήση δεδομένων χωρίς διόρθωση της πιθανής μεροληψίας (π.χ. το σύστημα έχει εκπαιδευτεί με τη χρήση μόνο ή κυρίως δεδομένων από άνδρες, γεγονός που οδηγεί σε κατώτερα του επιθυμητού αποτελέσματα για τις γυναίκες) (...) Η μεροληψία και οι διακρίσεις συνιστούν κινδύνους εγγενείς σε κάθε κοινωνική ή οικονομική δραστηριότητα. Η λήψη αποφάσεων από τον άνθρωπο είναι επίσης ευάλωτη σε σφάλματα και μεροληψία. Ωστόσο, η ίδια μεροληψία όταν υπάρχει στην TN μπορεί δυναμικά να έχει πολύ μεγαλύτερη επίδραση, επηρεάζοντας πολλούς ανθρώπους και εισάγοντας διακρίσεις σε βάρος τους, χωρίς τους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου που διέπουν την ανθρώπινη συμπεριφορά. Αυτό μπορεί να συμβεί και όταν το σύστημα TN «μαθαίνει» ενώ βρίσκεται σε λειτουργία. Σε τέτοιες περιπτώσεις, όταν το αποτέλεσμα δεν θα μπορούσε να είχε προληφθεί ή να προβλεφθεί κατά το στάδιο του σχεδιασμού, οι κίνδυνοι δεν οφείλονται σε ελάττωμα του αρχικού σχεδιασμού του συστήματος, αλλά μάλλον στις πρακτικές επιπτώσεις των συσχετίσεων ή των μοτίβων που αναγνωρίζει το σύστημα σε ένα μεγάλο σύνολο δεδομένων (...) είναι σημαντικό να αποσαφηνιστούν τα κύρια στοιχεία που συνθέτουν την TN, τα οποία είναι τα «δεδομένα» και οι «αλγόριθμοι». Η TN μπορεί να ενσωματώνεται στο υλισμικό. Στην περίπτωση τεχνικών μηχανικής μάθησης, οι οποίες αποτελούν υποσύνολο της TN, οι αλγόριθμοι είναι εκπαιδευμένοι ώστε να συνάγουν ορισμένα μοτίβα με βάση ένα σύνολο δεδομένων, προκειμένου να προσδιορίζουν τις δράσεις που απαιτούνται για την επίτευξη ενός συγκεκριμένου στόχου. Οι αλγόριθμοι μπορούν να συνεχίσουν να μαθαίνουν ενώ χρησιμοποιούνται. Ενώ τα προϊόντα που βασίζονται στην TN μπορούν να ενεργούν αυτόνομα με αντίληψη του περιβάλλοντός τους και χωρίς να ακολουθούν προκαθορισμένη δέσμη οδηγιών, η συμπεριφορά τους ορίζεται σε μεγάλο βαθμό και περιορίζεται από τους προγραμματιστές τους. Οι

άνθρωποι θέτουν και προγραμματίζουν τους στόχους για τους οποίους θα πρέπει να βελτιστοποιηθεί το σύστημα TN».

Τον Οκτώβριο του 2020 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε σειρά ψηφισμάτων σχετικά με την TN, μεταξύ άλλων, σχετικά με τη δεοντολογία [Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 20ής Οκτωβρίου 2020 σχετικά με ένα πλαίσιο για τις δεοντολογικές πτυχές της τεχνητής νοημοσύνης, της ρομποτικής και των συναφών τεχνολογιών, 2020/2012 (INL)], την ευθύνη [Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 20ής Οκτωβρίου 2020 όσον αφορά το καθεστώς αστικής ευθύνης για την τεχνητή νοημοσύνη, 2020/2014 (INL)] και τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας [Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 20ής Οκτωβρίου 2020 σχετικά με τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας για την ανάπτυξη τεχνολογιών τεχνητής νοημοσύνης, 2020/2015 (INI)]. Το 2021 ακολούθησαν ψηφίσματα σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη σε ποινικές υποθέσεις [Σχέδιο έκθεσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Τεχνητή νοημοσύνη στο ποινικό δίκαιο και χρήση της από τις αστυνομικές και δικαστικές αρχές σε ποινικές υποθέσεις, 2020/2016 (INI)] και στην εκπαίδευση, στον πολιτισμό και στον οπτικοακουστικό τομέα [Σχέδιο έκθεσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Τεχνητή νοημοσύνη στην εκπαίδευση, τον πολιτισμό και τον οπτικοακουστικό τομέα, 2020/2017 (INI)].

Ήδη, από 21-4-2021, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υποβάλει Πρόταση Κανονισμού «Για τη θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων σχετικά με την Τεχνητή Νοημοσύνη (Πράξη για την Τεχνητή Νοημοσύνη) και για την τροποποίηση ορισμένων νομοθετικών πράξεων της Ένωσης» [COM (2021) 206], προκειμένου, μεταξύ άλλων, να εξασφαλίζεται «η συνέπεια με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και το ισχύον παράγωγο δίκαιο της Ένωσης για την προστασία των δεδομένων, την προστασία των καταναλωτών, την απαγόρευση των διακρίσεων και την ισότητα των φύλων. Η πρόταση, αφενός, δεν θίγει, και, αφετέρου, συμπληρώνει τον γενικό κανονισμό για την προστασία δεδομένων [κανονισμός (ΕΕ) 2016/679] και την οδηγία για την επιβολή του νόμου [οδηγία (ΕΕ) 2016/680] με ένα σύνολο εναρμονισμένων κανόνων που εφαρμόζονται στον σχεδιασμό, στην ανάπτυξη και στη χρήση ορισμένων συστημάτων TN υψηλού κινδύνου, καθώς και με περιορισμούς σε ορισμένες χρήσεις των συστημάτων εξ αποστάσεως βιομετρικής ταυτοποίησης. Επιπλέον, η πρόταση συμπληρώνει την ισχύουσα νομοθεσία της Ένωσης για την απαγόρευση των διακρίσεων, με ειδικές απαιτήσεις που αποσκοπούν στην ελαχιστοποίηση του κινδύνου αλγοριθμικών διακρίσεων, ειδικότερα, σε σχέση με τον σχεδιασμό και την ποιότητα των συνόλων δεδομένων που χρησιμοποιούνται για την ανάπτυξη συστημάτων TN, οι οποίες συμπληρώνονται με υποχρεώσεις δοκιμών, διαχείρισης κινδύνου, τεκμηρίωσης

και ανθρώπινης εποπτείας καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής των EL 5 EL συστημάτων TN. Η πρόταση δεν θίγει την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου περί ανταγωνισμού».

Ως προς το Μέρος Β' του φερόμενου προς συζήτηση και ψήφιση νομοσχεδίου, στην αιτιολογική έκθεση επισημαίνονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Το Διαδίκτυο των Πραγμάτων (ΔτΠ – Internet of Things- IoT) βρίσκεται, τα τελευταία ιδίως χρόνια, στον πυρήνα της καλούμενης τέταρτης βιομηχανικής επανάστασης, προσφέροντας λύσεις σε πολλούς τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, όπως υπηρεσίες με εξαιρετικά γρήγορη ανταπόκριση, αξιόπιστες λύσεις εξ αποστάσεως, χρήση εφαρμογών με μεγαλύτερη ευκολία, υποστήριξη κατά τη λήψη αποφάσεων, καλύτερη κατανομή πόρων και απομακρυσμένο έλεγχο υπηρεσιών. Στο πλαίσιο αυτό (...) κρίνεται αναγκαία η εισαγωγή ενός συνεκτικού νομοθετικού πλαισίου σχετικά με τις προδιαγραφές κυβερνοασφάλειας με τις οποίες συμμορφώνονται οι συναφείς συσκευές που καθίστανται αντικείμενο αξιοποίησης από τις κρίσιμες υποδομές του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, καθώς επίσης και τους Ο.Τ.Α (...). Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημειώνεται ότι, μέχρι στιγμής, δεν υπάρχει ενιαίο και συνεκτικό νομικό πλαίσιο που να ρυθμίζει το Διαδίκτυο των Πραγμάτων, με αποτέλεσμα τα ανακύπτοντα ζητήματα να αντιμετωπίζονται παρεμπιπτόντως από την εφαρμοζόμενη νομοθεσία [ΓΚΠΔ, Κανονισμός (ΕΕ) 2019/881 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με τον ENISA («Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Κυβερνοασφάλεια») και με την πιστοποίηση της κυβερνοασφάλειας στον τομέα της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών και για την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΕ) 526/2013 (L 151), Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1807 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με ένα πλαίσιο για την ελεύθερη ροή των δεδομένων μη προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (303), Οδηγία (ΕΕ) 2016/1148 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 2016, σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο ασφάλειας συστημάτων δικτύου και πληροφοριών σε ολόκληρη την Ένωση (L 194), Οδηγία 2014/53/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Απριλίου 2014, σχετικά με την εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τη διαθεσιμότητα ραδιοεξοπλισμού στην αγορά και την κατάργηση της Οδηγίας 1999/5/ΕΚ (L 153)]».

Σύμφωνα με τις εισαγωγικές σκέψεις του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/881, που αφορά τον Οργανισμό της ΕΕ για την κυβερνοασφάλεια και την πιστοποίηση της κυβερνοασφάλειας στον τομέα της Τεχνολογίας Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), «[α]ν και ολοένα μεγαλύτερος αριθμός συσκευών είναι

συνδεδεμένες στο διαδίκτυο, η ασφάλεια και η ανθεκτικότητα δεν αποτελούν χαρακτηριστικά που διαθέτουν επαρκώς από τον σχεδιασμό τους, με αποτέλεσμα την ανεπαρκή κυβερνοασφάλειά τους (...). Τα σύγχρονα προϊόντα και συστήματα ΤΠΕ συχνά ενσωματώνουν και βασίζονται σε μία ή περισσότερες τεχνολογίες και συνιστώσες τρίτων όπως ενότητες λογισμικού, βιβλιοθήκες ή διεπαφές προγραμματισμού εφαρμογών. Αυτή η σχέση, που καλείται «εξάρτηση», θα μπορούσε να δημιουργήσει πρόσθετους κινδύνους για την κυβερνοασφάλεια, καθώς τα τρωτά σημεία που βρίσκονται σε συνιστώσες τρίτων θα μπορούσαν επίσης να επηρεάσουν την ασφάλεια των προϊόντων ΤΠΕ, υπηρεσιών ΤΠΕ και διαδικασιών ΤΠΕ (...). Οι αποδοτικές πολιτικές κυβερνοασφάλειας θα πρέπει να βασίζονται σε σωστά εκπονηθείσες μεθόδους εκτίμησης κινδύνου, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Οι μέθοδοι εκτίμησης κινδύνου χρησιμοποιούνται σε διαφορετικά επίπεδα και δεν υπάρχουν κοινές πρακτικές όσον αφορά την αποδοτική εφαρμογή τους. Η προώθηση και ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών για την εκτίμηση κινδύνου και για διαλειτουργικές λύσεις διαχείρισης κινδύνου σε οργανισμούς του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα θα βελτιώσει το επίπεδο κυβερνοασφάλειας στην Ένωση (...). Σκοπός των ευρωπαϊκών συστημάτων πιστοποίησης της κυβερνοασφάλειας θα πρέπει να είναι να διασφαλίζουν ότι τα προϊόντα ΤΠΕ, οι υπηρεσίες ΤΠΕ και οι διαδικασίες ΤΠΕ που πιστοποιούνται στο πλαίσιο τέτοιων συστημάτων συμμορφώνονται με συγκεκριμένες απαιτήσεις, σκοπός των οποίων είναι η προστασία της διαθεσιμότητας, της αυθεντικότητας, της ακεραιότητας και της εμπιστευτικότητας αποθηκευμένων, διαβιβαζόμενων ή επεξεργασμένων δεδομένων ή των σχετικών λειτουργιών ή των σχετικών υπηρεσιών που παρέχονται ή είναι προσβάσιμες μέσω των εν λόγω προϊόντων, υπηρεσιών και διαδικασιών καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους (...). Επομένως, είναι απαραίτητο να υιοθετηθεί μια ευρεία και γενική έννοια της κυβερνοασφάλειας για τους σκοπούς της πιστοποίησης, η οποία θα πρέπει να συμπληρώνεται από ένα σύνολο συγκεκριμένων στόχων κυβερνοασφάλειας που οφείλεται να συνεκτιμώνται κατά τον σχεδιασμό των ευρωπαϊκών συστημάτων πιστοποίησης της κυβερνοασφάλειας. Οι ρυθμίσεις με τις οποίες οφείλεται να επιτυγχάνονται αυτοί οι στόχοι για συγκεκριμένα προϊόντα ΤΠΕ, υπηρεσίες ΤΠΕ και διαδικασίες ΤΠΕ θα πρέπει να διευκρινίζονται περαιτέρω αναλυτικώς στο επίπεδο του επιμέρους συστήματος πιστοποίησης που εγκρίνεται από την Επιτροπή, για παράδειγμα με αναφορά σε πρότυπα ή τεχνικές προδιαγραφές, εάν δεν υπάρχουν διαθέσιμα κατάλληλα πρότυπα».

II. Παρατηρήσεις επί του Πίνακα Περιεχομένων

1. Στον τίτλο του Κεφαλαίου Ε΄ του Μέρους Β΄ πρέπει να προστεθεί η φράση «(Τ.Κ.Κ. - Distributed Ledger Technology - D.L.T.)», προς εναρμόνιση με τον αντίστοιχο τίτλο του κυρίως κειμένου του νομοσχεδίου.

2. Ο τίτλος του άρθρου 64 επί του πίνακα περιεχομένων, προς εναρμόνιση με τον αντίστοιχο τίτλο του άρθρου του νομοσχεδίου, πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Ένταξη δήλωσης επιδόματος λοχείας στην ψηφιακή δήλωση γέννησης - Τροποποίηση παρ.1 και 4 άρθρου 15 ν. 4670/2020».

3. Ο τίτλος του άρθρου 78 επί του πίνακα περιεχομένων, προς εναρμόνιση με τον αντίστοιχο τίτλο του άρθρου του νομοσχεδίου, πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Τεκμήριο συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας - Τροποποίηση παρ. 3 άρθρου 41 ν. 4727/2020».

4. Ο τίτλος του άρθρου 85 «Σκοποί και χρηματοδοτικά εργαλεία της Ε.Δ.Υ.Τ.Ε. Α.Ε. - Τροποποίηση παρ. 2 και αντικατάσταση παρ. 7 άρθρου 58 ν. 4623/2019» δεν συνάδει με τον τίτλο του άρθρου 85 στον πίνακα περιεχομένων «Σκοποί και χρηματοδοτικά εργαλεία της Ε.Δ.Υ.Τ.Ε. Α.Ε. – Τροποποίηση παρ. 2 και 7 άρθρου 58 ν. 4623/2019». Ως εκ τούτου, κρίνεται σκόπιμο να εναρμονισθεί.

III. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 7

Στο πρώτο εδάφιο της παρ. 1 ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Με την επιφύλαξη των διατάξεων για την προστασία του στρατιωτικού, του εμπορικού ή του βιομηχανικού απορρήτου, σε κάθε προκήρυξη ή πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος με τις οποίες εκκινεί διαγωνιστική ή άλλη διαδικασία ανάθεσης (...)». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, για λόγους σαφήνειας, η ανωτέρω ρύθμιση να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Με την επιφύλαξη των διατάξεων για την προστασία του στρατιωτικού, του εμπορικού και του βιομηχανικού απορρήτου, σε κάθε προκήρυξη ή πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος με την οποία εκκινεί διαγωνιστική ή άλλη διαδικασία ανάθεσης (...)».

Στην αρχή της παρ. 3 ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι «Σε κάθε προκήρυξη ή πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος με τις οποίες εκκινεί διαγωνιστική ή άλλη διαδικασία ανάθεσης (...)». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, για λόγους σαφήνειας, η φράση «με τις οποίες εκκινεί», να αντικατασταθεί από τη φράση «με την οποία εκκινεί».

2. Επί του άρθρου 9

Στην παρ. 1 ορίζονται τα εξής: «Κάθε επιχείρηση του ιδιωτικού τομέα, εφόσον χρησιμοποιεί σύστημα τεχνητής νοημοσύνης, το οποίο επηρεάζει οποιαδήποτε διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με τους εργαζομένους ή τους υποψήφιους εργαζομένους και έχει αντίκτυπο στις συνθήκες εργασίας, την επιλογή, την πρόσληψη ή την αξιολόγησή τους, πριν την πρώτη χρήση του, παρέχει επαρκή και σαφή πληροφόρηση, η οποία περιλαμβάνει κατ' ελάχιστον τις παραμέτρους στις οποίες στηρίχθηκε η λήψη της απόφασης, με την επιφύλαξη των περιπτώσεων που προϋποθέτουν προηγούμενη ενημέρωση και διαβούλευση». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, για λόγους σαφήνειας, μετά τη λέξη «παρέχει», να προστεθεί η φράση «σε αυτούς», και μετά τη λέξη «πριν» να προστεθεί η λέξη «από».

3. Επί των άρθρων 11 παρ. 1, 13 παρ. 1, 14 παρ. 1, 16 παρ. 1, 19 παρ. 4, 25 παρ. 1, 26 παρ. 1, 52, 80 και 88 παρ.1

Στα ανωτέρω άρθρα, όπου απαντά ο όρος «[σ]υστήνεται», θα μπορούσε να τεθεί ο όρος «συνιστάται».

Επίσης, στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 88 θα ήταν ορθότερη η χρήση του όρου «συνιστάται» αντί του όρου «[σ]υγκροτείται».

4. Επί του άρθρου 11

Στις περιπτώσεις β) και γ) της παρ. 2 θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, για λόγους νομικής ακριβολογίας, η φράση «τον αρμόδιο Υπουργό για τη Γενική Γραμματεία (...)» να αντικατασταθεί από τη φράση «τον Υπουργό στον οποίο υπάγεται η Γενική Γραμματεία (...)».

5. Επί του άρθρου 16

Στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 ορίζονται μεταξύ άλλων, τα εξής: «Τα μέλη του Επιστημονικού Συμβουλίου ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης για τριετή θητεία μερικής απασχόλησης και επιλέγονται μεταξύ προσωπικοτήτων (...)». Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, για λόγους σαφήνειας, η φράση «για τριετή θητεία μερικής απασχόλησης» να αντικατασταθεί από τη φράση «για τριετή θητεία, είναι μερικής απασχόλησης». Ομοίως, στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 4, η φράση «για τριετή θητεία μερικής απασχόλησης», να αντικατασταθεί από τη φράση «για τριετή θητεία, είναι μερικής απασχόλησης».

Στο πρώτο εδάφιο της παρ. 5 ορίζονται τα εξής: «Το Π.ΑΝ.Υ.Α. συνεργάζεται: α) με επιστημονικά κέντρα με αντικείμενο συναφές με τους βασικούς στόχους του, β) με άλλες υπηρεσίες του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρ-

νησης και γ) με λοιπούς φορείς του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα».

Θα ήταν ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, προς αποφυγή επανάληψης της πρόθεσης «με», η ανωτέρω ρύθμιση να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Το Π.ΑΝ.Υ.Α. συνεργάζεται με: α) επιστημονικά κέντρα που έχουν αντικείμενο συναφές προς τους βασικούς στόχους του, β) άλλες υπηρεσίες του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης και γ) λοιπούς φορείς του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα».

6. Επί του άρθρου 18

Στην παρ. 1 ορίζονται τα εξής: «Σε κάθε φορέα κεντρικής Κυβέρνησης κατά την έννοια της περ. γ' της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014 (Α' 143) ορίζεται, με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού ή του οργάνου διοίκησης του φορέα, ένας (1) υπάλληλος κατηγορίας ΠΕ ή ΤΕ Πληροφορικής ως Υπεύθυνος Ασφάλειας Συστημάτων Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Υ.Α.Σ.Π.Ε.) με τον αναπληρωτή του. Ο Υ.Α.Σ.Π.Ε. ορίζεται βάσει της εμπειρίας που διαθέτει στον τομέα της κυβερνοασφάλειας». Από τις εν λόγω ρυθμίσεις προκύπτει, αφενός μεν, ότι μόνο κριτήριο για τον ορισμό υπαλλήλου ως Υ.Α.Σ.Π.Ε. είναι η εμπειρία του στον τομέα της κυβερνοασφάλειας, αφετέρου δε, ότι αντίστοιχο κριτήριο δεν ορίζεται, ρητώς, και για τον αναπληρωτή του.

Θα ήταν ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, αφενός, για τη σαφήνεια των σχετικών ρυθμίσεων και για λόγους ασφάλειας δικαίου, να εξειδικευθεί, έστω συνοπτικά, το κριτήριο επιλογής («εμπειρία»), και να γίνει σχετική ρύθμιση και για τον αναπληρωτή του.

Στο πρώτο εδάφιο της παρ. 2 ορίζονται τα εξής: «Ο ορισμός του Υ.Α.Σ.Π.Ε. είναι ασυμβίβαστος με τη θέση του Υπευθύνου Προστασίας Δεδομένων (Υ.Π.Δ.) του άρθρου 37 του Γ.Κ.Π.Δ. και των άρθρων 7 και 8 του ν. 4624/2019 (Α' 137)».

Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, για λόγους νομικής ακριβολογίας, η ανωτέρω διάταξη να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Τα καθήκοντα του Υ.Α.Σ.Π.Ε. είναι ασυμβίβαστα με αυτά του Υπευθύνου Προστασίας Δεδομένων (Υ.Π.Δ.) του άρθρου 37 του Γ.Κ.Π.Δ. και των άρθρων 7 και 8 του ν. 4624/2019 (Α' 137)».

Στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 ορίζονται τα εξής: «Ο Υ.Α.Σ.Π.Ε. δύναται να αναλαμβάνει και άλλα υπαλληλικά καθήκοντα, εφόσον η τήρηση των καθηκόντων αυτών δεν συνεπάγεται σύγκρουση συμφερόντων».

Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, νομοτεχνικά, η διάταξη να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Ο Υ.Α.Σ.Π.Ε. δύναται να ασκεί και άλλα υπαλληλικά καθήκοντα, εφόσον δεν προκαλείται σύγκρουση συμφερόντων».

Εξ άλλου, ενδεικτική απαρίθμηση των καθηκόντων (αρμοδιοτήτων) του Υ.Α.Σ.Π.Ε. γίνεται στο άρθρο 19, στην αιτιολογική έκθεση επί του οποίου αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Ο Υ.Α.Σ.Π.Ε. είναι τυπικά υπεύθυνος για (...). Σημειώνεται ότι η ανάθεση καθηκόντων στον Υ.Α.Σ.Π.Ε. δεν είναι ασυμβίβαστη με την άσκηση των λοιπών καθηκόντων που απορρέουν από την οργανική θέση του υπαλλήλου, καθώς και καθηκόντων που συνεχονται με ενδεχόμενη ανάληψη θέση ευθύνης».

Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, για λόγους σαφήνειας των σχετικών ρυθμίσεων και ασφάλειας δικαίου, η διάταξη του δεύτερου εδαφίου της παρ. 2 του άρθρου 18 να εναρμονισθεί με όσα, κατά τα ανωτέρω, διαλαμβάνονται για τα καθήκοντα του Υ.Α.Σ.Π.Ε. στην αιτιολογική έκθεση επί του άρθρου 19.

7. Επί των άρθρων 23 και 93 παρ. 8

Στο άρθρο 23 ορίζονται τα εξής: «Θεσπίζεται πρόγραμμα πρακτικής άσκησης και κατάρτισης στον τομέα της κυβερνοασφάλειας, το οποίο λαμβάνει χώρα στην Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας. Στο πρόγραμμα δύνανται να συμμετέχουν σπουδαστές ή πτυχιούχοι Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Α.Ε.Ι.) της ημεδαπής ή της αλλοδαπής». Στην παρ. 8 του άρθρου 93 ορίζονται τα εξής: «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Οικονομικών εξειδικεύονται οι όροι και προϋποθέσεις συμμετοχής στο πρόγραμμα άσκησης και κατάρτισης του άρθρου 23, ο τρόπος επιλογής των συμμετεχόντων, η διάρκειά του, ο τρόπος και το ύψος της χρηματοδότησης, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια σχετική με τη διεξαγωγή του ανωτέρω προγράμματος».

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι δεν υφίσταται -γενική έστω- διάταξη σχετικά με το περιεχόμενο του προγράμματος, και θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, να προβλεφθεί αυτή, για λόγους πληρότητας των σχετικών ρυθμίσεων.

8. Επί των άρθρων 30 και 93 παρ. 10

Στην παρ. 1 του άρθρου 30, το οποίο περιλαμβάνεται στο Κεφάλαιο Β΄ του Μέρους Β΄ του νομοσχεδίου, ορίζονται τα εξής: «Στο πεδίο εφαρμογής του Κεφαλαίου Γ΄ του παρόντος Μέρους εμπίπτουν οι συσκευές τεχνολογίας ΔτΠ που χρησιμοποιούνται από τους Φ.Ε.Β.Υ., τους Π.Ψ.Υ. και τους Ο.Τ.Α.. Από το πεδίο εφαρμογής του Κεφαλαίου Γ΄ εξαιρούνται οι συσκευές τεχνολογίας ΔτΠ, που χρησιμοποιούνται από την Ε.Υ.Π., το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας και τους εποπτευόμενους φορείς του». Στην παρ. 10 του άρθρου 93 ορίζονται τα εξής: «Με απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης,

η οποία δεν δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ύστερα από εισήγηση της Εθνικής Αρχής Κυβερνοασφάλειας και κατόπιν σχετικού αιτήματος του οικείου φορέα εκμετάλλευσης ΔτΠ, δύναται να εξαιρούνται συσκευές τεχνολογίας ΔτΠ, οι οποίες χρησιμοποιούνται για σκοπούς συνδεδεμένους με την εθνική άμυνα ή ασφάλεια, από το πεδίο εφαρμογής του Κεφαλαίου Β΄ του Μέρους Β΄». Επισημαίνεται ότι στην παρ. 1 του άρθρου 30 θεσπίζεται υποχρεωτική εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής του Κεφαλαίου Γ΄ (του Μέρους Β΄ του νομοσχεδίου), για συσκευές τεχνολογίας ΔτΠ, που χρησιμοποιούνται από την Ε.Υ.Π., το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας και τους εποπτευόμενους από αυτό φορείς, ενώ στην παρ. 10 του άρθρου 93 παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση για θέσπιση δυνητικής εξαίρεσης από το πεδίο εφαρμογής του Κεφαλαίου Β΄ (και όχι του Κεφαλαίου Γ΄), για συσκευές τεχνολογίας ΔτΠ, που χρησιμοποιούνται για σκοπούς συνδεδεμένους με την εθνική άμυνα ή ασφάλεια.

Παρατηρείται ότι η διατύπωση των δύο διατάξεων θα μπορούσε, ενδεχομένως, να προκαλέσει σύγχυση ως προς το πεδίο εφαρμογής τους, το οποίο θα ήταν ενδεδειγμένο να αποσαφηνισθεί.

9. Επί του άρθρου 33

Στην παρ. 3 ορίζονται τα εξής: «Ο κατασκευαστής τηρεί και θέτει τη δήλωση συμμόρφωσης στη διάθεση της Εθνικής Αρχής Κυβερνοασφάλειας ή της αρμόδιας ομάδας απόκρισης, εφόσον του ζητηθεί».

Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, για λόγους σαφήνειας, η διάταξη να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Ο κατασκευαστής τηρεί την δήλωση συμμόρφωσης και τη θέτει στη διάθεση της Εθνικής Αρχής Κυβερνοασφάλειας ή της αρμόδιας ομάδας απόκρισης, εφόσον του ζητηθεί».

10. Επί των άρθρων 35 και 93 παρ. 14

Στο άρθρο 35 ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «(...) 2. Κάθε φορέας εκμετάλλευσης ΔτΠ ορίζει Υπεύθυνο Ασφαλείας ΔτΠ, ο οποίος είναι αρμόδιος για την παρακολούθηση της ορθής εκτέλεσης των τεχνικών και οργανωτικών μέτρων της υπουργικής απόφασης της παρ. 11β του άρθρου 93 που έχει λάβει ο φορέας. Η θέση του Υπεύθυνου Ασφαλείας ΔτΠ δεν είναι ασυμβίβαστη με τη θέση του Υπεύθυνου Ασφαλείας Πληροφοριών και Δικτύων του άρθρου 6 της υπ' αρ. 1027/4.10.2019 απόφασης του Υπουργού Επικρατείας (Β΄ 3739) (...)». Στην παρ. 14 του άρθρου 93 ορίζονται τα εξής: «Με απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης, ύστερα από εισήγηση της Εθνικής Αρχής Κυβερνοασφάλειας, καθορίζονται τα ειδικότερα προσόντα και οι αρμοδιότητες του Υπεύθυνου Ασφαλείας ΔτΠ και ρυθμίζεται κάθε άλλη α-

ναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή του άρθρου 35».

Παρατηρείται, ότι, στις διατάξεις του άρθρου 35 δεν περιλαμβάνεται ρύθμιση για τα προσόντα εν γένει του Υπευθύνου Ασφαλείας ΔΤΠ, επομένως, η εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 93 παρ. 14, που κάνει λόγο για «ειδικότερα προσόντα», στερείται αντικειμένου.

11. Επί του άρθρου 41

Στην παρ. 2 ορίζεται ότι «Κάθε φορέας εκμετάλλευσης ΔΤΠ διενεργεί εκτίμηση αντικτύπου (...)».

Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, η λέξη «διενεργεί» να αντικατασταθεί από τη φράση «προβαίνει σε».

12. Επί του άρθρου 53

Ο τίτλος του παρόντος έχει ως εξής: «Εφαρμογή ρυθμίσεων πνευματικής ιδιοκτησίας επί ψηφιακών αρχείων σχεδιασμού με τη βοήθεια ηλεκτρονικού υπολογιστή και επί τρισδιάστατων εκτυπωτών ή σαρωτών – Τροποποίηση παρ. 3 άρθρου 2 και παρ. 3 άρθρου 18 ν. 2121/1993».

Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, για λόγους σαφήνειας, μετά τη λέξη ρυθμίσεων» να προστεθεί η λέξη «περί», και να γίνει σχετική διόρθωση του τίτλου στον πίνακα περιεχομένων του νομοσχεδίου.

13. Επί του άρθρου 57

Στο πρώτο εδάφιο της παρ. 1 θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, από τη φράση «θεωρούνται ως αγαθά κατά την έννοια της περ. 5 (...)» να διαγραφεί η λέξη «ως». Ομοίως, στο πρώτο εδάφιο της παρ. 2, από τη φράση «θεωρείται ως αγαθό» να διαγραφεί η λέξη «ως».

14. Επί του άρθρου 67 παρ. 2 περ. γ)

Στην περ. γ) της παρ. 2 του άρθρου 67 ορίζεται ότι «το Παρατηρητήριο Γραφειοκρατίας (...) διενεργεί μελέτες βελτίωσης των διοικητικών υπηρεσιών και έρευνες αποτύπωσης της κοινής γνώμης και υποστηρίζει τους φορείς του δημόσιου τομέα για τη βελτίωση των διαδικασιών τους μέσα από την παροχή στοιχείων και τεκμηρίωσης».

Θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο, αφενός, η λέξη «διενεργεί» να αντικατασταθεί από τη λέξη «εκπονεί», και, αφετέρου, να αναδιατυπωθεί η φράση ως εξής: «το Παρατηρητήριο Γραφειοκρατίας (...) εκπονεί μελέτες βελτίωσης των διοικητικών υπηρεσιών, διενεργεί έρευνες αποτύπωσης της κοινής γνώμης, και υποστηρίζει τους φορείς του δημόσιου τομέα ως προς τη βελτίωση των διαδικασιών τους με παροχή στοιχείων και τεκμηρίωσης».

15. Επί των άρθρων 68 και 81 παρ. 1

Με την παρ. 2 του άρθρου 68 ορίζεται ότι «[σ]τον "Μίτο" καταχωρούνται υποχρεωτικώς, από τις αρμόδιες αρχές θεσμοθέτησης της παρ. 5, όλες οι διοικητικές διαδικασίες του Δημοσίου, φυσικές ή ψηφιακές. Με την ολοκλήρωση της καταχώρισης η κάθε διαδικασία λαμβάνει έναν Μοναδικό Αριθμό Καταχώρισης (Μ.Α.Κ.), ο οποίος αποτελεί την ταυτότητά της, καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της, ανεξαρτήτως εάν αυτή τροποποιηθεί καθ' οιονδήποτε τρόπο με μεταγενέστερες νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις. Η καταχώριση μιας διαδικασίας, η τροποποίηση ή η διαγραφή της ολοκληρώνονται, το αργότερο, εντός δέκα (10) ημερολογιακών ημερών από την έναρξη ισχύος της ρύθμισης ή της κανονιστικής πράξης με την οποία θεσπίστηκε. Μετά από την απόδοση του Μ.Α.Κ., οι υπηρεσίες που έχουν την αρμοδιότητα για την εφαρμογή των διαδικασιών, τις εφαρμόζουν, όπως αυτές είναι καταχωρημένες στον "Μίτο". Αν, ακόμη και μετά την πάροδο του ως άνω διαστήματος, υπάρχει διαφοροποίηση μεταξύ της νομοθετικής ή κανονιστικής πράξης που θεσμοθετεί τη διαδικασία και της καταχώρισης της διαδικασίας στον "Μίτο", κατισχύει και εφαρμόζεται ό,τι ορίζει η σχετική νομοθετική ή κανονιστική πράξη. Η παρούσα δεν εφαρμόζεται σε διαδικασίες που συνδέονται με την αντιμετώπιση επειγουσών καταστάσεων ή συνθηκών. Για το όργανο ή τον υπάλληλο που έχει τη σχετική υποχρέωση καταχώρισης διαδικασίας στον "Μίτο", η παράλειψη της έγκαιρης καταχώρισής της ή της επικαιροποίησής της, συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα, σύμφωνα με την περ. κθ' της παρ. 1 του άρθρου 107 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. [ν.3528/2007 (Α' 26)], με την επιφύλαξη του έκτου εδαφίου της παρούσας».

Εν συνεχεία, με την παρ. 6 του άρθρου 68 ορίζεται ότι «[σ]τις περιπτώσεις παράλειψης τήρησης της υποχρέωσης καταχώρισης διαδικασίας στον "Μίτο" ή απόκλισης κατά την εφαρμογή της καταχωρισμένης διαδικασίας, που διαπιστώνεται μέσω καταγγελίας ή αναφοράς ή κατόπιν αυτεπάγγελτης έρευνας της διοίκησης, το Αυτοτελές Γραφείο Συμβούλου Ακεραιότητας του άρθρου 23 του ν. 4795/2021 της αρμόδιας αρχής θεσμοθέτησης είναι αρμόδιο για την κίνηση της προβλεπόμενης διαμεσολάβησης, κατόπιν εκτίμησης των πραγματικών δεδομένων, προκειμένου να επιληφθούν τα αρμόδια όργανα της οικείας αρχής, με κοινοποίηση των σχετικών ενεργειών στο Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης».

Με την παρ. 7 του άρθρου 68 ορίζεται ότι «[μ]ε διαπιστωτική πράξη του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης το Εθνικό Μητρώο Διοικητικών Διαδικασιών "Μίτος" τίθεται σε πλήρη λειτουργία».

Με την παρ. 1 του άρθρου 81 αντικαθίσταται η παρ. 59 του άρθρου 107 του

ν. 4727/2020 (Α΄ 184) και ορίζεται ότι «[μ]ε απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης, καθορίζονται τα ειδικότερα ζητήματα λειτουργίας του Εθνικού Μητρώου Διοικητικών Διαδικασιών "Μίτος", οι όροι και προϋποθέσεις για την αρχική καταχώριση και τη μεταγενέστερη επικαιροποίηση διαδικασιών σε αυτό, οι πρόσθετες αρμοδιότητες που ανατίθενται στις αρχές θεσμοθέτησης και τις αρχές εφαρμογής και κάθε άλλο σχετικό ζήτημα που αφορά στην οργάνωση και τη λειτουργία του ανωτέρω μητρώου».

Α. Για λόγους ασφάλειας δικαίου και πληρότητας της ρύθμισης, θα ήταν ενδεχομένως ενδεδειγμένο να αποσαφηνισθεί το περιεχόμενο της παρ. 2 του άρθρου 68, τόσο σχετικά με την προθεσμία, καθώς δεν αναφέρεται χρονικό περιθώριο σχετικά με την έναρξη ισχύος των διατάξεων που αφορούν πειθαρχικά παραπτώματα, όσο και για το χρονικό περιθώριο αρχικής καταχώρισης των διαδικασιών στο Εθνικό Μητρώο Διοικητικών Διαδικασιών «Μίτος». Επίσης, ενδεδειγμένο θα ήταν να αποσαφηνισθεί και ο όρος «διαφοροποίηση».

Β. Περαιτέρω, για λόγους, επίσης, ασφάλειας δικαίου, αλλά και λαμβανομένης υπόψιν της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, θα ήταν, ενδεχομένως, ενδεδειγμένο να αποσαφηνισθεί το περιεχόμενο των όρων «παράλειψη της έγκαιρης καταχώρισής της ή της επικαιροποίησής της» (παρ. 2 του άρθρου 68), σε συνδυασμό με τα διαλαμβανόμενα στην παρ. 6 του άρθρου 68, κυρίως διότι πρόκειται περί πειθαρχικού παραπτώματος της περ. κθ΄ της παρ. 1 του άρθρου 107 του ν.3528/2007 (Α΄ 26).

Γ. Για λόγους εφαρμογής της αρχής της χρηστής διοίκησης, θα έπρεπε να τεθεί το, προς εξειδίκευση, βάσει του άρθρου 81 παρ. 1, γενικό πλαίσιο σχετικά με τη διαδικασία πιστοποίησης και με τη διαδικασία ελέγχου της ορθότητας καταγραφής όσων περιληφθούν στο πληροφοριακό σύστημα «Μίτος», ώστε να αποφεύγεται η πρόκληση ενδεχόμενου κλονισμού των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

Δ. Συμφώνως με την παρ. 7 του άρθρου 68, «μ]ε διαπιστωτική πράξη του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης το Εθνικό Μητρώο Διοικητικών Διαδικασιών "Μίτος" τίθεται σε πλήρη λειτουργία». Επισημαίνεται ότι «[μ]ε τις διαπιστωτικές πράξεις, ορισμένο πρόσωπο υπάγεται αυτοδικαίως σε μια νομική κατάσταση, η οποία έχει ήδη ορισθεί με έναν προγενέστερο κανόνα δικαίου. Η αυτοδίκαιη υπαγωγή του εξαρτάται από την επέλευση συγκεκριμένου γεγονότος, οπότε η ισχύς της διαπιστωτικής πράξης μπορεί να είναι είτε αναδρομική είτε να έχει έναρξη μεταγενέστερη της έκδοσης της πράξης (βλ. Γ. Σιούτη, σε: Α. Γέροντας/Π. Παυλόπουλος/Γ. Σιούτη/Σ. Φλογαϊτης, Διοικητικό δίκαιο, 5η έκδ., Εκδόσεις Σάκκουλας, 2022, σ. 244, Επ. Σπηλιωτόπουλος, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Ι, εκδ. 15η, Νομική Βιβλιοθήκη,

2017, σελ. 106-107).

Προβληματισμός γεννάται ως προς τον χαρακτηρισμό της εν λόγω πράξης ως «διαπιστωτική[ς]», καθόσον οι διαπιστωτικές πράξεις είναι ατομικές διοικητικές πράξεις. Κατά συνέπεια, θα ήταν ενδεδειγμένο να αναδιατυπωθεί ως εξής η παρ. 7 του άρθρου 68: «[μ]ε απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης, το Εθνικό Μητρώο Διοικητικών Διαδικασιών "Μίτος" τίθεται σε πλήρη λειτουργία».

Ε. Όσον αφορά την παρ. 1 του άρθρου 81, κρίνεται σκόπιμο να αποσαφηνισθεί η αναφορά σε «πρόσθετες αρμοδιότητες που ανατίθενται στις αρχές θεσμοθέτησης», παρατηρείται δε, πρώτον, ότι δεν είναι σαφές τι νοείται με τους όρους «αρχές θεσμοθέτησης» τόσο εν προκειμένω όσο και όπου αλλού αναφέρονται αυτοί, και, δεύτερον, ότι οι σχετικές αρμοδιότητες αποτελούν, προδήλως, αντικείμενο προεδρικού διατάγματος.

Σε κάθε περίπτωση, η εν λόγω ρύθμιση θα μπορούσε να αναδιατυπωθεί ως εξής: «[μ]ε απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης καθορίζονται τα ειδικότερα ζητήματα λειτουργίας του Εθνικού Μητρώου Διοικητικών Διαδικασιών "Μίτος", οι όροι και προϋποθέσεις για την αρχική καταχώριση και τη μεταγενέστερη επικαιροποίηση διαδικασιών σε αυτό, και εξειδικεύονται οι αρμοδιότητες που ανατίθενται στις οικείες αρχές και στις αρχές εφαρμογής, όπως και κάθε άλλο σχετικό ζήτημα που αφορά στην οργάνωση και τη λειτουργία του ανωτέρω μητρώου».

16. Επί του άρθρου 73

Συμφώνως με την προτεινόμενη διάταξη, τροποποιείται η παρ. 2 του άρθρου 36 του ν. 4531/2018 (Α' 62) ως προς το χρονικό διάστημα καταβολής του ανταλλάγματος στους παρόχους τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών στο πλαίσιο του έργου «ΣΥΖΕΥΞΙΣ Ι», προκειμένου να καταλαμβάνεται το διάστημα από τις 5.4.2022 έως και τις 5.4.2023, και, μεταξύ άλλων, υπό την προϋπόθεση ότι «ε) [σ]ε περίπτωση που εντός της ανωτέρω περιόδου, δηλαδή ενός (1) έτους από τις 5.4.2022, επιτευχθεί βάσει νέας σύμβασης μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και των αναδόχων πλήρης μετάπτωση και παροχή αντίστοιχων, με τις ανωτέρω, υπηρεσιών που εμπίπτουν στο έργο "ΣΥΖΕΥΞΙΣ ΙΙ", τότε η εφαρμογή των προβλέψεων της παρούσας παύει».

Η ανωτέρω ρύθμιση τίθεται κατ' επανάληψη. Έτσι, «[μ]ε το άρθρο 36 του ν. 4531/2018 (Α' 62) διευθετήθηκε η καταβολή ανταλλάγματος για την αδιάλειπτη παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών προς το [Ε]λληνικό Δημόσιο από τους τηλεπικοινωνιακούς παρόχους για το διάστημα από την 1η.10.2016 έως την 5η.4.2020 στο πλαίσιο του Εθνικού Δικτύου Δημόσιας Διοίκησης "ΣΥΖΕΥΞΙΣ Ι" και των συμβάσεων που είχαν υπογραφεί στις

30.5.2014 και είχαν λήξει στις 30.9.2016. Ειδικότερα, η παρ. 2 του εν λόγω άρθρου επέλυε νομοθετικά το θέμα της εξόφλησης των δαπανών του έργου "ΣΥΖΕΥΞΙΣ Ι" για μία διετία, και συγκεκριμένα για το διάστημα από την 5η.4.2018 έως την 5η.4.2020. Με το άρθρο 182 του ν. 4764/2020 (Α' 256), το ανωτέρω χρονικό διάστημα επεκτάθηκε για ακόμα μία διετία, κατ' ανώτατο όριο, δηλαδή μέχρι την 5η.4.2022. Δεδομένου ότι μέχρι σήμερα δεν έχει ολοκληρωθεί η μετάπτωση των παρεχόμενων υπηρεσιών του "ΣΥΖΕΥΞΙΣ Ι" στο νέο έργο, προτείνεται να παραταθεί το διάστημα καταβολής του ανταλλάγματος στους παρόχους τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών βάσει των από τις 30.5.2014 υπογεγραμμένων συμβάσεων κατά ένα (1) επιπλέον έτος το μέγιστο, ήτοι έως τις 5.4.2023, οπότε και αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί η πλήρης μετάπτωση που αφορά περίπου τέσσερις χιλιάδες πεντακόσια (4.500) σημεία παρουσίας δημοσίων φορέων πανελλαδικά. Σε κάθε περίπτωση, ισχύει η πρόβλεψη ότι εφόσον πριν την ως άνω ημερομηνία ολοκληρωθεί η πλήρης μετάπτωση και παροχή αντίστοιχων υπηρεσιών που εμπίπτουν στο "ΣΥΖΕΥΞΙΣ ΙΙ", η εφαρμογή της παρ. 2 του άρθρου 36 του ν. 4531/2018 παύει» (Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης).

Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι, συμφώνως με τη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, «[μ]ε το άρθρο 98 παρ. 1 περ. γ' του Συντάγματος καθιερώνεται ο κατασταλτικός έλεγχος των δημοσίων εν γένει δαπανών και ανατίθεται στο Ελεγκτικό Συνέδριο. Ο κοινός νομοθέτης πάντως δεν κωλύεται να εξειδικεύσει το περιεχόμενο του ως άνω ελέγχου και να καθορίσει, ακόμη και αναδρομικώς, τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις άσκησής του. Στη ρυθμιστική αυτή εξουσία του κοινού νομοθέτη εμπίπτει και η θέσπιση διατάξεων για τη "νομιμοποίηση" δαπανών, εφόσον όμως οι σχετικές ρυθμίσεις δεν είναι τέτοιου είδους και τέτοιας έκτασης ώστε να καταλύεται ουσιαστικώς η ως άνω ελεγκτική αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου και να αναιρείται, συνακόλουθα, η δυνατότητα αναζήτησης, μέσω αντίστοιχου καταλογισμού, των χρηματικών ποσών που δαπανήθηκαν παρανόμως (Ολ. Ε.Σ. 981/2016)».

17. Επί του άρθρου 81 παρ. 2

Στην παρ. 2 του προτεινόμενου άρθρου, με την οποία τροποποιείται η παρ. 60 του άρθρου 107 του ν. 4727/2020, ορίζεται ότι «[μ]ε απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης καθορίζεται η διαδικασία εγγραφής των δικτυακών τόπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές στο Μητρώο Δικτυακών Τόπων και Εφαρμογών για φορητές συσκευές του άρθρου 91 και ρυθμίζονται οι απαραίτητες λεπτομέρειες για τη συντήρηση και τακτική επι-

καιροποίηση του Μητρώου Δικτυακών Τόπων και Εφαρμογών για φορητές συσκευές και η διασύνδεσή του άλλα Μητρώα του Δημόσιου Τομέα».

Για λόγους σαφήνειας, κρίνεται σκόπιμο, μεταξύ των όρων «η διασύνδεσή του» και «άλλα Μητρώα του Δημόσιου Τομέα» να τεθεί η λέξη «με». Εξ άλλου, η εν λόγω διασύνδεση πρέπει να λαμβάνει χώρα με τήρηση των διατάξεων περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

18. Επί του άρθρου 85

Στην περ. α) της παρ. 1 του προτεινόμενου άρθρου ορίζεται ότι «α) τροποποιείται το δεύτερο εδάφιο ως προς τους σκοπούς της ανώνυμης εταιρείας "Εθνικό Δίκτυο Έρευνα και Τεχνολογίας Α.Ε."».

Δεδομένου ότι, συμφώνως με τον τίτλο του άρθρου 58 «Τροποποίηση της ανώνυμης εταιρείας Εθνικό Δίκτυο Έρευνας και Τεχνολογίας Α.Ε. (με διακριτικό τίτλο ΕΔΕΤ) και μετονομασία της σε Εθνικό Δίκτυο Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας Α.Ε. (με διακριτικό τίτλο ΕΔΥΤΕ Α.Ε.)» του ν. 4623/2019 (Α' 134), έχει ήδη αντικατασταθεί η επωνυμία της εταιρείας, κρίνεται σκόπιμο να αντικατασταθεί η αναφορά της περ. α) της παρ. 1 του προτεινόμενου άρθρου, με την ορθή, ήτοι «Εθνικό Δίκτυο Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας Α.Ε., με διακριτικό τίτλο ΕΔΥΤΕ Α.Ε.»

19. Επί του άρθρου 90

Δεδομένου ότι το προτεινόμενο άρθρο φέρει δύο παραγράφους, κρίνεται σκόπιμο να διορθωθεί η αρίθμηση της τελευταίας παραγράφου, από «3. [σ]το άρθρο 54 του ν. 4821/2021 προστίθεται παρ. 4 ως εξής:» σε «2.[σ]το άρθρο 54 του ν. 4821/2021 προστίθεται παρ. 4 ως εξής:».

20. Επί του άρθρου 92

Συμφώνως με την προτεινόμενη ρύθμιση, «[η] διάρκεια των συμβάσεων μίσθωσης έργου, που συνήφθησαν σύμφωνα με την παρ. 13 του άρθρου 37 του ν. 4512/2018 (Α' 5) και λήγουν μεταξύ 1ης.7.2022 και 30ης.9.2022, δύνανται να παραταθεί με σχετική απόφαση του Δ.Σ. του ν.π.δ.δ. «Ελληνικό Κτηματολόγιο», από τη λήξη τους έως την 30η.11.2022».

Επισημαίνεται, σχετικώς, η υπ' αριθμ. 29 παρατήρηση της Έκθεσης της Επιστημονικής Υπηρεσίας επί του νομοσχεδίου «Ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την προστασία της δημόσιας υγείας και άλλες επείγουσες διατάξεις», στην οποία, σε προγενέστερη παράταση συμβάσεων μίσθωσης έργου στο ν.π.δ.δ. «Ελληνικό Κτηματολόγιο», ετέθη το ερώτημα «αν εννοείται παράταση γνήσιας σύμβασης έργου,

δοθέντος ότι αν δεν ολοκληρωθεί το έργο στη συμφωνηθείσα ημερομηνία, ο αντισυμβαλλόμενος καθίσταται υπερήμερος», και, επομένως, μπορεί, και εν προκειμένω, να τεθεί ζήτημα νομικού χαρακτηρισμού της σύμβασης.

Αθήνα, 22 Ιουλίου 2022

Οι Εισηγητές
Μαρία Ανδρονόπουλου
Νικόλαος Παπαχρήστος
Επιστημονικοί Συνεργάτες

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών